Minder maïs, meer gras

Veehouderij slaat andere weg in

In april van dit jaar presenteerde een door LTO Nederland en de Nederlandse Zuivelorganisatie ingestelde commissie een zwaarwegend advies, dat de melkveehouderij meer grondgebonden moet maken. Het rapport ademt gras. Vooral de intensievere bedrijven zullen weer meer gras moeten gaan telen, ten koste van maïs. Dat betekent ook voor cumelaondernemers flinke veranderingen.

Wat doet de klant?

Voor loonwerkers is het zaak om de komende tijd inzichtelijk te krijgen hoe zelfvoorzienend klanten zijn in hun eiwitbehoefte en hoe ze (gaan) inspelen op de 65-procent-eis. Gaan ze hun grasland intensiever gebruiken voor meer eiwit van bestaand grasland? Hoeveel maïs wordt er omgezet naar gras en komen er wellicht nieuwe eiwithoudende gewassen bij? Welke rol kan ik spelen bij het invullen van buurtcontracten, inclusief de afzet van mest en het telen van ruwvoer op gehuurd land. Wat betekent het voor de benutting van mijn machines in de maïsteelt? En wat doe ik met de arbeidspiek die met name bij de eerste snedes ontstaat als het areaal gras toeneemt? Zomaar een paar vragen waar ook vanuit CUMELA de komende tijd aandacht voor zal zijn.

Grondgebonden in 2025

Dit zijn de hoofdlijnen van de richting die de Nederlandse melkveehouderij de komende zeven jaar wil inslaan:

- *Melkveebedrijven zijn voor minimaal 65 procent zelfvoorzienend in eiwit.*
- *Gras van eigen grond is de basis voor elk bedrijf (en minimaal 50 procent van alle ruwvoer komt van eigen grond).*
- *Lokale ruwvoer-mestkringlopen (via buurtcontracten).*
- *Mestafzet op eigen grond en/of bij derden binnen een straal van twintig kilometer.*
- *Elk bedrijf heeft een voldoende grote huiskavel (maximaal tien koeien per hectare) om het karakteristieke cultuurlandschap te beschermen en weidegang te stimuleren.*
- *De import van eiwitrijke grondstoffen (lees soja) van buiten Europa moet met twee derde zijn gedaald.*

Hoe overleef ik de gevolgen van de droogte in 2018? Dat is de eerste zorg die melkveehouders dit jaar hebben. Het zal één van de redenen zijn waarom het relatief stil is gebleven na het uitkomen van het rapport van de Commissie Grondgebondenheid, die in opdracht van LTO Nederland en de Nederlandse Zuivelorganisatie een koers uitstippelde om de melkveehouderijsector weer meer grondgebonden te maken. Het is niet zomaar een toekomstvisie, maar eentje waarin stappen staan beschreven die bindend zijn. Het moest, kortom, op de steun van vele partijen kunnen rekenen.

De commissie bestond uit vijf melkveehouders verspreid over Nederland, een vertegenwoordiger van het Wereldnatuurfonds, het Centrum voor Landbouw en Milieu, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en een gedeputeerde van de provincie Gelderland. De commissie koos er niet voor om koeien aan hectares te koppelen, maar vloog het aan via de eiwitproductie op het eigen bedrijf. Grondgebondenheid is dus geen doel op zich; wie efficiënt boert, wordt daarvoor beloond. Wel zorgt de eiwitnorm automatisch voor meer grond onder de koeien. Dat is nodig voor een gezonde toekomst van de melkveehouderij, daarover is iedereen het wel eens. Het is nodig voor maatschappelijke waardering, voor natuur, milieu en landschap en vooral ook voor een versterking van het economisch perspectief. Dat kan zijn via een plus op de melkprijs, maar ook via diensten, zoals het vastleggen van CO2 in de grasmat.

Eiwit van eigen grond

De meest ingrijpende stap die de melkveesector zichzelf oplegt, is dat veehouders minimaal 65 procent van het eiwit in het rantsoen van hun koeien van hun eigen land moeten halen. Verder moet een grondgebonden melkveehouder alle mest op eigen grond en bij collega's in een straal van twintig kilometer afzetten. Aanvoer van ruwvoer en het afvoeren van mest kan alleen via een buurtcontract en mag alleen als ten minste 50 procent van het totaal benodigde ruwvoer op eigen grond wordt geteeld. Hierin zouden loonwerkers een bemiddelende rol kunnen spelen.

Uit cijfers van de KringloopWijzer blijkt dat melkveehouders in Nederland op dit moment gemiddeld met de eigen eiwitvoorziening op 61 procent zitten. Dat klinkt niet ver uit de pas, maar voor individuele bedrijven betekent het nogal wat, zegt onderzoeker Gerjan Hilhorst van melkveeproefbedrijf De Marke (WUR). Voor de groep boeren die meedoet aan het project Vruchtbare Kringloop Achterhoek rekende hij door wat de gevolgen zijn. Van de 250 deelnemers haalt 34 procent nu al genoeg eiwit van eigen land. Iets meer dan de helft (54 procent) voldoet aan de eisen wanneer je ook de mogelijkheid meerekent om extra voer in de buurt aan te kopen. Voor de andere helft wordt het lastiger om aan de eisen te voldoen. Globaal geldt: hoe intensiever, hoe lastiger. Zo halen bedrijven met 15.000 kilo melk per hectare soms zelfs 80 procent eigen eiwit, terwijl bedrijven met ruim 40.000 liter onder de 45 procent scoren. Landelijk is de spreiding nog groter. Ruwweg is het voor bedrijven tot 20.000 liter per hectare wel te doen om met eenvoudige maatregelen op die 65 procent uit te komen, verwacht Hilhorst. "Dan moet je denken aan nauwkeuriger bemesten, minder krachtvoer gebruiken, meer aandacht voor de bodem en betere agronomische beslissingen, zoals mest rijden op tijden dat het gras het nodig heeft en niet als de put vol zit."

"De veehouderij moet voorkomen dat ze in imago de varkenshouderij achterna gaat"

Het goede nieuws is volgens hem dat vergelijkbare bedrijven nog altijd een grote spreiding in grasopbrengsten laten zien. Dat betekent dat er voor veel bedrijven winst te halen valt. Aan de andere kant: wie nu al het maximale uit zijn grasland haalt en over weinig grond beschikt, kan weinig anders doen dan meer grond verwerven en maïs vervangen door gras. Dit tikt snel door in de eiwitopbrengst, want deze is van een hectare maïs ongeveer 30 procent lager dan van een hectare gras.

Minder maïs

Wat betekent de ambitie van de melkveehouderij voor loonwerkers? Er zal meer behoefte aan eiwitgewassen komen, zoals veldbonen en wellicht ook soja, zeker als de opbrengsten daarvan hoger en zekerder worden. Vooral het gras moet echter meer eiwit leveren. Meer gras van een hectare betekent in elk geval een duw in de rug voor allerlei initiatieven rond het optimaliseren van graslandmanagement, bijvoorbeeld het meten van grasopbrengsten en precisietoediening van mest met behulp van NIR-metingen. Linksom of rechtsom zal daar meer vraag naar komen, verwachten de specialisten die wij spraken. Ook zullen de veehouders vaker moeten maaien, (klaver) doorzaaien en op andere manieren hun grasland moeten optimaliseren. Het betekent ook dat er meer mest naar het gras moet.

De maïsteelt zal krimpen, ten gunste van gras. De maatregelen van de commissie sturen in feite aan op een flinke areaalruil. In het rapport wordt zelfs gerept over een halvering van de maïsteelt: 100.000 hectare minder. Of het zo'n vaart loopt, is afwachten. "Dit jaar bewijst maïs juist zijn meerwaarde, omdat het beter bestand is tegen de hitte en met minder water kan groeien", zegt Jan van Middelaar, adviseur van PPP Agro Advies in Zuidoost-Nederland. "Wie zijn maïs kon beregenen, haalt prima opbrengsten. Dat kun je van gras niet zeggen. Zelfs bij elke week beregenen, zijn er percelen kapot gegaan aan de hitte."

> ***"Gras brengt dertig procent meer eiwit dan maïs"***

In de regio waarin Van Middelaar actief is, zijn de uitdagingen voor boeren het grootst, door de hoge veeconcentratie, een groot aandeel maïs en relatief weinig grond onder de bedrijven. Hij komt gemengde reacties tegen. "De één reageert gelaten: 'Er moest wel een plan komen', de ander zegt: 'Zijn ze nou helemaal gek geworden?'. In elk geval levert het discussie op en zijn we met klanten in gesprek."

Meer samenwerken

Ook Jos Verstraten, melkveehouder en LTO-vakgroepbestuurder, zal de gevolgen aan den lijve ondervinden. Hij melkt 130 koeien in het Brabantse Westerbeek. Hij noemt de gekozen richting ingrijpend voor de intensievere bedrijven. Toch kan hij zich er wel in vinden. "Doen we als melkveehouderij niks, dan lopen we het gevaar dat we de varkenshouderij achterna gaan. We hebben de steun van de maatschappij nodig en daar kun je het beste zelf voor zorgen, anders krijg je straks nog met een weidegangplicht of een verbod op maïsteelt te maken. Daar zit niemand op te wachten. Ook het gesleep met mest is niet houdbaar. We moeten de kringloop dichter bij huis sluiten."
Zelf wil hij nog meer halen uit zijn samenwerking met akkerbouwers in de buurt. Minder maïs, meer gras en meer mest naar het gras. Dat is een greep uit zijn oplossingen. En wrang maar waar: omdat hij vanwege de fosfaatregelgeving afscheid moest nemen van twintig koeien wordt zijn puzzel weer een stukje gemakkelijker. "Hoe je het invult, daar ben je vrij in. Het belangrijkste is dat er nu een richting is gegeven. Nu komt het aan op de uitvoering en daar hebben we nog wel hulp bij nodig van de overheid, bijvoorbeeld op het gebied van mestwetgeving, kunstmestvervangers en ruilverkaveling."

Waarom grondgebonden?

Cruciaal voor maatschappelijke acceptatie
- *Zorgt voor een aantrekkelijk landschap en koeien in de wei*
- *Leverancier van voedsel: lokaal en duurzaam geproduceerd*

Basis voor goede milieukwaliteit en leefomgeving
- *Lokale kringlopen*
- *Zorg voor de bodem*
- *Minder transport*
- *Bijdrage aan de klimaatdoelen*
- *Bijdrage aan biodiversiteit*
- *Drager Nederlands cultuurlandschap*

Versterking economisch perspectief
- *Verbetering marktpositie*
- *Vergoeding maatschappelijke diensten*
- *Vermindering afhankelijkheid import grondstoffen*

Bron: Commissie Grondgebondenheid

Zuivelaars aan zet

Komende winter zal de grondgebondenheid op veel plaatsen op de agenda staan, ook op de CUMELA-vergaderingen. De grote vraag die ondertussen boven de markt hangt, is hoe 'bindend' het bindende advies nu precies is. Dat weet niemand. Het is hoe dan ook echter een advies geworden waar niemand omheen kan. En als zuivelaars een premie gaan betalen voor grondgebondenheid, dan kan het plotseling hard gaan. Dat heeft de invoering van de weidemelkpremie wel laten zien.
WUR-onderzoeker Hilhorst adviseert melkveehouders eerst te gaan rekenen. "Veel bedrijven weten nog niet precies waar ze staan", zegt hij. De komende jaren staan er projecten op stapel en zal er vanzelf meer duidelijk worden over de uitwerking. Kritiek is er ook alvast. Zo zijn nog wel wat kritische noten te plaatsen bij de koers 'alle ballen op gras'. Maïs is een gemakkelijke teelt en in droge jaren bedrijfszekerder dan gras, bleek dit jaar maar weer. Bovendien kan intensiever gebruik van grasland nieuwe problemen oproepen, want als je meer gaat draineren, vaker gaat maaien en vaker bemest, hoe zit het dan met de natuurwaarde? In elk geval zal er meer worden gevraagd van de veehouder en moet het vakmanschap in de teelt van zijn ruwvoer - of het nu maïs is of gras - naar een hoger plan.

TEKST: **Egbert Jonkheer**
FOTO: **Grondig**